

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Constantinus Magnus Romanorum imperator

Reuchlin, Johannes

Tubingae, 1513

VD16 C 4938

Illustrissimo Friderico Saxoniae Duci Et Praesidi Provinciae Tyringiae,
Marchio [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-373536](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-373536)

**ILLVSTRISSIMO FRIDERICO SAXONIAE DVCI ET
PRAESIDI PROVINCAE TYRINGIAE, MARCHIO**

**niq; Myſiæ, ſacri Romani imperii Hyperipparcho, Principi
electori, domino ſuo clementiſſimo, Ioannes Reuchlin
Phorcenſis LL. doctor librum hūc de uita Conſtantini
magni ē græco in latinum ſermonem tranſtulit,
commendans ſeſe illius protectioni.**

ERAT ut accepi quondam Parthis in more dux illuſtriſſi
me Saxonum Friderice Romani imperii elector, nemini
eſſe cōceſſum abſq; munere principem ſalutare. Cuius imi
tatione iam iſta mihi exoptata oñitur accedendi tui occa
ſio, qui hoc & ſi tantillum munus affero, tamen ſpero non
habebis deſpicatum, eo quia ſit de ſubiraneo intuitu exile nimis. Si em̄
donantis ad animum ipſe intendas oculos, & meam erga te uolunta
tem diligenter ponderes, ingens erit & grande, nec cum illis Sibyllæ
uoluminibus (quia longe præſtantius comparādum, quæ tamen nō
minoris uenibant Tarquynio priſco quam trecentis philippeis, neq;
certo Philolai libris, quos Plato dicitur decem millibus denariū mer
catus, neue Speuſippi philoſophi, quos Ariſtoteles talentis atticis tri
bus quantumuis pauculos emit. Hoc enim libello uitam Magni Con
ſtantini Romanorum quondam imperatoris ē græco in latinum ſer
monem traduxi, ſpectabile quidem exemplar uiris fortibus atq; ma
gnanimis, quos oporteat ſcientia rei militaris, uirtute, autoritate, ſœli
citate præditos, optimo tandem iure, una omnium uoce, gubernādæ
rei publicæ præfici, & in orbis terrarum faſtigio locari. Eum itaq; co
dicem tuo nomini dedico, q̄ in hoc negotioſo tempore meo nihil
a me tibi potuit inter chartacea munera donari abſolutius & ut arbi
tror magis acceptum gratumq;. Quom unus tu & proſus unicus ſis
in noſtra germania (pace omnium regni præſidum & præſulum dixe
ro) nō ſolum equeſtris exercitii & rei bellica, uerum etiam bonarum
ſimul literarum & literatorum omnium princeps maxime ſtudioſus,
cui potiffimum debeat huius Conſtantini præclara uita pari uirtu
te imitanda. Ut enim miſſa faciam ſtrategemata tua tanquam ab in
ſtituto meo aliena, quæ latiſſimæ prouinciæ & norunt & laudant, iam
hoc ipſum ueniet omni poſteritati admiratione dignum, nō tantum

q̄ sacra & rem diuinam quantis potes uiribus ornas, ut multo lucidi-
us tecum q̄ cæteris germaniæ in locis splendescant, quod isti thesauri
ecclesiæ tuæ collegiata Vittenburgenlis cōmonstrant, uerum etiam
q̄ inter arma & enses, inter thoracas equos & phaleras (mirabile di-
ctū) curam tantam & tam sumptuosam adhibes rei literariæ ac om̄is
generis doctrinæ, id quod plurimum ab aliis militaribus hominibus
nostra ætate negligitur ne dicam contemnitur, dum illorum quisq̄
tanto uult esse Marti propinquior, quanto sit ab Apolline remotior.
Qua in causâ longe prudentior tu quidem qui Palladi iutigeris, ea em̄
& armorum dea est simul & artium. Hinc illa tua illustris, cunctarum
disciplinarum & omnigenæ philosophiæ uniuersitas, quam a p̄simis
fundamentis magnifice plantasti, quam doctissimis uiris ceu coronâ
fulgentibus gemmis adornasti, quam annona prouentibus & stipen-
diis abunde ditasti. Hinc illa insignis bibliotheca, te architecto per ar-
tificum exquisitissimorum curam industriam diligentiam & ingeni-
um nuper ex intimis areis ad fastigium educta, quæ sit omniâ omnis
formæ ac conditionis librorum illustre diuersorium, quo cogis hos-
pitari peregrina omnis ætatis & omnium autorum uolumina. In eo
egregie uincens & exuperans acerrimos olim ueterum librorum con-
gestores. Polycraten Samium, & Pisistratum Atheniensium principē,
& ipsum Euclidem quoq̄ Atheniensem, & Nicocratem Cyprium, &
Pergami regnatores, & Euripidem poetam, omnes philobiblos & li-
brarios, & Aristotelem philosophum, qui primus omnium (Strabonis
iudicio) libros congregauit, ægyptiosq̄ reges bibliothecam ordinare
docuit, suam autem & cellam librariam & unâ scholam Theophras-
to reliquit, qui cunctos libros suos Neleo tradidit. Is deinde Scepsim
singulos quosq̄ detulit, a quo illos ipsos Ptolemæus ægypti rex cogno-
mento Philadelphus, corpore quanquam imbecillis, attamen animo
fortis, cognoscendarum rerum studiosus, simul etiam quæcunq̄ pote-
rat uel Athenis uel tum Rhodi conquirere ad bonas literas pertinen-
tia emit, Alexandriamq̄ aduexit. Eorum Athenæus in dipnoso-
phiste libro primo, & Iustinus philosophus atq̄ martyr in suo paræne-
tico abunde meminit. Talibus te possum uiris librorum coaceruato-
ribus, item Persarum ægyptiq̄ regibus optima causa æquare, licet nō
dum numero, at scilicet uoluntate tamen. Nam memoriæ proditum
reliquit Aulus Gellius. Athenis una in bibliotheca fuisse ad millia sex

tre uoluminum septingenta. Quæ posteaquam erant Alexandriam
translata. Heu heu Alexandrinorum inimici & hostes, incensa biblio-
theca horrido igne combusserunt uniuersa. O quanta pauperies, o la-
chrymabile damnum, o tot & tam præclara flammis absorpta inge-
nia nunquam reditura, Male igitur pereant incendiarii librorum, pe-
reant omnes talia æquo animo ferentes. percutiat eos deus egestate,
febre, frigore, ardore, æstu, aere corrupto, ac rubigine donec pereant,
Percutiat eos ulcere ægypti, scabie & prurigine, ita ut curari nequeât,
percutiat eos amentia & cæcitate ac furore, nec habeant qui liberet
eos, tradantur Satanæ ut spiritus saluus fiat. Tu uero excellentissime
princeps benedictus sis, qui libros unde quæq; corradis & colligis, ut &
præsentibus nobis & posteris eos perinde atq; preciosissimos thesau-
ros uenerandæ philosophiæ cultoribus, & uariarum scripturarum cu-
pidis diligenter & accurate conserues. Benedictus tu in ciuitate, bene-
dictus in agro. Benedictus ingrediens & egrediens. Emitteret dominus
deus benedictionem super cellaria tua, & super omnia opera manuum
tuarum. Videbuntq; omnes terrarum populi q; nomen domini inuo-
catum sit super te & timebunt te optime princeps, patriæ tuæ decus &
claritas, sol nostræ Germaniæ, qui tuos omnes præclariter illustras.
Vnde Saxones Mysi & Tyregetæ tui, qui nunc Tyringi mutato uoca-
bulo nominantur, rectius gloriari possunt sese ante solem natos esse
q; Arcades, qui se affirmarunt ante lunam ortos. Fuit enim quondam
inter nationes multa concertatio, quæ illarum esset antiquior, nobili-
tatem suam ex annorum uetustate uestigantes, Iudæis se primos ho-
minum fuisse asserentibus, Moyse autore. At ægyptiis se antequam astra
orirentur natos, testibus & non cōtemnendis Leonte in primo libro
ad matrem, & Cnosso in primo geographicorum Asiæ, quibus adsti-
pulatur Nicanor & Archemachus in metonymiis, & Xenagoras in pri-
mo de temporibus, ut Lucillus Tarræus in argonauticis commentari-
is notauit. Phryges autem se quibusdam iudiciis argumentis, priores
omnibus fuisse putabant, q; Psammetichus quondam ægyptiorum
rex cogniturus qui homines primi fuissent, concluderit duos infantes
recens natos in solitudinem, iubens ægyptiis ut ne quis ullo cum illis
sermone loqueretur. At quodam tempore cum puelli fame labora-
rent in hanc uocem proruperunt clamantes Bek Bek, & compertum
fuit apud Phrygas Bek panem significare, Vnde coniciebant primos

natu eisdem fuisse. Id longiuscule commemorat Halicarnassus He-
rodotus in libro secundo qui Euterpe inscribitur. Sed Arcades in hac
permanere fama q̄ dicerentur ante lunā orti. Sic Apollonius Rho-
dus Argonauticorum quarto,

Ἄρκαδες οἱ καὶ πρότερον σεληνάης ὄρονται.

Id est. Arcades qui etiam ante lunam celebrantur. Cuius existimatio-
nis hanc causam esse comperimus, q̄ Endymion primus uerum mo-
tum & numerationes lunæ inuenisse dicitur. Qua scientia gens ista En-
dymione suo qui & genere arcas erat illustrata fuit. Ideo Mnaseas aie-
bat Arcadas ante lunam regnasse, hoc est q̄ reges habuissent antea q̄
Endymion nasceretur, post quem primum luna oriri & occidere arte
& modo deprehensa est. Cui haud absimile de ægyptiis arbitramur,
qui primi famigerati sunt de stellis & earum supputationibus præce-
pta tradidisse, post quos in hominum intutus & artificiosam cognitio-
nem deuenerunt. Pari modo Tyregetæ Myfi & Saxones amplissima
gens, cuius tu summus & rector & moderator es, iactare possunt ante so-
lem se natos esse, cum prius multo tempore rudes admodum, corpo-
ris tantum uiribus freti, Britāniam Galliam & aliorum regna uiolen-
ter inuasere. Nunc aut̄ post tuos splendidissimos natales tuis solaribus
radiis illustrati, mentis & rationis usu didicerunt patriā suam seruare,
honestius esse q̄ alienam incurfare, tandem aliquando per regias uirtu-
tes tuas ad māsuatiorem humanitatem redacti, apud quos nunc sit, &
futurus permaneat amor sapientiæ quæ philosophia nominat̄. Quāq̄
dimissis fabulis & ænigmatum inuolucris, si de germanorū profapia
certamē erit, nemo probiter suum exordium tuo anteponet. Thraces
enim unde tibi genus & origo est, multis & historiis & carminibus ce-
lebrati, etiam ante res troianas claruere, quod primi Argonautæ cōfi-
rentur, Nam Orpheus ille senex qui tum unus ex eis & thrax erat sic
de se ipso scribit.

Θρηκλις εἰς ἑὺπῶλον ἐπέγειρε λῆος ἰήσαν.

Καὶ μ' ἐκίχον κυθάραν πολυδαίδαλον ἐν τίνουπῳ.

Id est. Thraciam ad pulchros equos habérem aduehebat diuus Iason.
Et me inuenit citharam artificiosam parantem. Thracum aut̄ incolæ
Cimmerii, qui a græcis ita nominant̄, Latinis aut̄ Cimbri treis in po-
pulos diuisi fuerunt, Myfos, Axenos & Tyregetas, singulos in extremis
Istri quem nos Danubiū uocamus sinibus, aquilonem uersus habitan-

tes. Ex quibus Myfi quondam Troianis à græcorum copioso exercitu
ferme tū decennio inimiciter obsessis auxilio uenerūt, robusti pugiles
Homero attestante antiquissimo rerū gestarū enarratore Iliados x.

Πρὸς τὴν μέρη δ' ἔλαχον λυκιοὶ μῦσοι τ' ἄγρωχοί.

καὶ φρυγῶν ἰπποδάμοι.

Id est. Iuxta tymbam fortiti sunt Lycii
Myficiq; strenui Et phrygii equites.

Laudat autem Mysos de terra Thracum uenientes, dicens eos esse
bellaces, illustres atq; claros, & hominum iustissimos xiii. Iliados.

Θρηκῶν καθρώμενος αἶαν

μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγρωῶν, ἰππημολγῶν.

Γλακτοφάγην, ἀβίων τε, ἀκαιοτάτων ἀνθρώπων.

Id est. Thracum respiciens terram, Mysorum cominus pugnantium,
illustriumq; equas mulgētium, Lac comedentium, non sumptuosorū
scilicet tenuis uitæ ac duri uictus, iustissimorū hominum. Ecce quanta
laus à quāto autore & qua uetustate. Adhuc Possidonius de illis refert
q; sint religioni indulgentes, & de proximo pugnaces & boni bellato
res. De Axenis uero apud Prisciani Dionysium mentio fit qui ait.

Hi tanain habitant fluiuium prope Sauromatarum

Cui sunt uicini Sindi quoq; Cimmerici

Post hos Cercetii iuxta quos Axenus altis.

Fluctuat æquoribus.

Quamq; aliter in græco, Vbi Cimbrorum ac
colas quosdā tunc Axenos nominabant id est inhospitales, à rudi tru
ciq; barbarie incolarū, de quibus Pōtus prope situs priscis fuit Axinus
denominatus, sic em̄ illo æuo uocabatur, ut est apud Orphea in argo
nauticis. Et Ouidiū in tristi. Dictus ab antiquis Axenus ille fuit. Nunc
uero postquam aduenarum commercio molliti sunt mores, & habi
lior exteris lingua facta Euxinus dictus est. Sed Tyregetas eodem loci
utrinq; Istri ripā incoluisse Strabo asseuerat in septimo. Hi omnes po
puli siue à Scythis exacti sint ut multi sentiūt, seu propter inundantis
maris incursum non uno contingētē impetu, cum eorum terras de
uastasset Oceanus, territi nouas sedes toto orbe quæsiuerint, ut Erato
sthenes & Clitarchus scripsisse ferunt, & L. Florus de bello Cimbrico
confirmat, aut q; nebulosa regio est, ut testatur Homerus Odyssæ
xi. Fortasse cælum caliginosum propter aeris inclementiam fisti
diuerint, seu certe auaritia ingruente acquirendiq; cupiditate inua
lescente, à suis habitationibus ad obtinendas opes transmigrarint.

Quicquid horum in causa erat, id certe constat quod maxima pars eorum Boios qui trans rhenum uenerat, ut Iulius caesar in primo commentariorum ostendit, & ad Harcyniam syluam ubi nunc uos sedetis, mansionem sibi fixerant, ut ait Possidonius, mox eiecerunt & expulerunt, sequi ipsos illius terrae quae iam tua regio est habitatores pro Boiis fecerunt. Reliqui uero memoratae transmigrationsi uiri cum liberis & uxoribus paulo superius iuxta radices alpium ad Celtas qui tum uocabantur Galli sese corripuerunt. Nam omnes Gallos opinione Strabonis graeci nominarunt Celtas. Et Lucillus Tarræus in quarto Apollonii Alexandrini scribit in hanc sententiam. Harcynium iugum inquit est Celtarum sylua. Sic itaque ad Gallos & Teutiscos ac Heluetios Tigurinos partim perueniunt, ut Romanis pro quaerendis sibi sedibus bellum inferrent. Ex aduersum resistētibus Syllano, Manilio, Cepione, Mario Iudicibus. Nam & Marius tandem illos funditus deleuit. Alii procul in Galliam Narbonensem spaciati sunt, incerti quo diuerterent, nec tuto nec hospicio gaudentes, ut nomini satisfieret. Axeni namque dicti sunt qui sine hospicio uagantur. Tandem circa Bituriges cum permanendi sibi locum elegerent, ceperunt lingua Gallorum pro axenis Saxones uocari. Sic Lucanus in primo.

Signa mouet, gaudetque amoto sanctonus hoste.

Et Biturix longisque leues Saxones in armis.

Sane hoc saepe accidere solet in nominibus propriis ut kataprosthesin litera S. uocabulo praeposatur. Nam quos graeci Egestanos Cicero & Ptolemæus Segestanos nominant, quoniam Egesta oppidum Siciliae ut Festus Pompeius meminit, ne obsceno appellaretur nomine. S. litteram sibi praeposuit. Et Apollonius Alexandrinus Sillei quod alii dicunt Illei filius reperitur, ut scribit Theon in Argonauticorum commentariis, & Suidas assentitur. Quodque graeci et nos si pronunciamus, & axon dicitur saxum in quod populorum leges sculpuntur, pluraque si militer. Ita Saxones nuncupati sunt pro Axenis e penultima uocali mutata in o ut tego toga, eiuscemodi quoque usu quem praefati latinorum Apollinem per e breue ut Festus ait, eundem graeci Apollona per o longum in penultima proferunt. Nosque in quotidiano sermone Apollinem enunciamus, hoc modo compar in multis reperies. Usque ad haec igitur tempora durat pro Axenis Saxonum nomen, quod in Narbonensi Gallia cum antiquitate nunc euauit, solaque ditionis tuae colo-

nia ex ueteribus mansit, & in secula permanebit. Hanc itaq; tam alte
reperitam genealogiæ tuæ radicem tam antiquam tam inusitatam
ac non uulgariam illustrissime princeps recte cogito apud nonnullos
reprehensionis aliquid, apud quã plurimos uero & maxime annalium
historiarumq; peritos certe multum admirationis habituram, q̃
in tam breuem tabellam nobilissimi sanguinis tui fontanam scaturi
ginem à fundamētorum primordiis nullo fūco addito tam uere con
gesserim, nihil imitatus ætatis nostræ quosdam triuiales genethliati
cos, qui regum & principum quotquot exornandi sunt gentiliciam fa
miliam, uel à profugis Troianis, uel ex incestu natis Romanæ urbis
conditoribus deducere longis ambagibus conantur. Sed tam uniuersis
tua clare patet profapia, ut figmento non sit opus. Erit satis ad exi
miam generis tui laudem, q̃ stirpis tuæ ortus est nulli germanorum
secūdus. Cætera præconiorum tuorum omni ubertate ac quasi sylua
dicendi merito exponenda, committo in præsentiarum historicis tu
is, quorum arbitror magna tibi copia est, qui in tanto & tam splendi
do non solum tuorum bene gestorū, uerum etiam maiorum tuorum
campo literario non poterunt esse non eloquentes, quos multo prius
uerba deficerent q̃ res, quum de te scripturi essent, de statura & habitu
corporis atq; membrorum, de moribus tuis optime institutis, de peri
tia & labore in imperio, de cautela & audentia in expeditionibus, de
constantia & seueritate, de amore & fidelitate militum, de fide ac stu
dio erga adhærentes & clientulos, de dilectione amicorum, de mode
ratione & clementia, de operibus publicis instructis, de correctione &
reformatione abusuum & excessuum, de bellica uirtute, de eloquētia,
de honoribus tibi decretis, de speris adulationibus, de cura reipub. de
fauore & dilectione erga te omnium bonorum, de studio acriter tuen
di laceffitos, de ope afferenda oppressis, de restitutione spoliatorum,
de amore tuo in omnes uirtute præditos, de omni honore nobilis tuæ
profapiæ, & infinitis huiusmodi. Id nisi esset, & iis tu si careres, plane
recenserem nūc tibi Héricos, Otthones, Lotharios, omnes tui generis
Saxones, circiter septem aut octo serenissimos & sacratissimos Roma
norum imperatores domi tuæ natos & alitos, omnes deniq; cognatos
tuos & affines. Quanquam unus iam mihi ex affinitate tua satis & su
per est Constantinus Magnus imperator, genere Dacus, Istricola, ma
ioribus tuis propinquus, cuius uitam ab Anonymo græce cōscriptam

tibi præ cæteris omnibus offero. Noui enim te & uirtutis illius amore
& sanguinis coniunctione regios mores suos plus aliis studiose imita-
turum, cum in omnibus laude dignis tum in eo maxime, quod diffamati-
ones delatorum acerrime omnium oderat, nihil magis inhumanum,
nihil tam crudele iudicās quod hominem hominis famæ infidiari, & in-
famiae libellos uulgo prodere. Quapropter multorum famosas scriptu-
ras à sacerdotibus & religiosis contra uiros bonos ei porrectas, idē ipse
præsentibus detractoribus una hora simul flammis combussit, iura-
mento affirmans se illas non legisse, cū esset alioqui uindictæ seuerissi-
mus executor, in temeratores uiolentos & innocentum oppressores.
Vnde & Maxentium exterminauit, & Lycinium profligauit, quanquā
fororis suæ maritum, tanta & tam humana commiseratione erga la-
cessitos iniuria semper erat affectus. Enim uero senserunt optimi quique
eum regem innumeris uirtutibus esse præditum, fortem, iustum, seue-
rum, grauem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem, hæc sunt
regiæ laudes. Sed ob hoc unum præter cætera, quod tantus excanduit in
diffamatores & bonorum uirorum turbatores, Roma tota & uniuersi
romani publico applausu saluatorem eum & benefactorem clara uoce
nominauerunt. Hæc te moueāt exempla maiorum tuorum, ut iniuria
laccessitis præsto feras auxiliū, & turbatores pacis si aliter fieri nequeat
grauiter percussos instar Moyfi illius diuini ducis abscondas sabulo, ut
habeāt quietis appetentes ad quem haud frustra confluant. Sic enim VI
pianus de præsidibus qui prouincias regunt plane statuit his uerbis.
Ne potētiores uiri humiliores iniuriis afficiant, neue defensores eorum
calumniosis criminibus infectentur innocentes, ad religionē præsidis
prouinciæ pertinet. Multa erunt crede mihi uirtutum tuarum monumen-
ta, sed maxime illorum incolumitates, quibus salutē & tranquillitatem
peperisti. Quo ardentius ad te Saxonēsq; tuos confugio, ceu ad Phæa-
cas & Alcinoū Vlysses, ut me contra quorumlibet latronum incur-
sus semper tuearis. Ego enim cum Nasone uera loquor.

Nunc erat ut posito deberem sine laborum

Viuere, me nullo sollicitante metu

Quæque meæ semper placuerunt ocia menti

Carpere, & in studiis molliter esse meis. Ad quod tu me tibi o illu-
strissime imperii Romani elector, totis uiribus pacifice cōserua, cuius
arbitrio & uniuersitatis tuæ Vittenburgēsis iudicio scripta mea perpe-
tuo fore subiecta promitto, Idibus sextilibus. Anno M. D. XIII.